

Wymagania edukacyjne

Nauczyciel fizyki na początku każdego roku szkolnego zobowiązany jest poinformować uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) o wymaganiach edukacyjnych¹ **niezbędnych do uzyskania poszczególnych ocen klasyfikacyjnych**.

Wymagania edukacyjne, tzn. oczekiwane osiągnięcia uczniów, muszą wynikać z realizowanego programu nauczania oraz ze standardów osiągnięć (w tym wymagań ogólnych i szczegółowych) opisanych w podstawie programowej. Z uwagi na indywidualne różnice uzdolnień i zainteresowań uczniów, wymagania edukacyjne również są odpowiednio zróżnicowane.

Najogólniej można podzielić je na **podstawowe**, uprawniające do zaliczenia danego zakresu treści, i **ponadpodstawowe**, uprawniające do wyższych ocen opanowania powyższego zakresu. Dalsze podziały tych dwóch poziomów polegają na wyodrębnieniu etapów wymagań odpowiadających skali stopni szkolnych. Formułowanie wymagań ustopniowanych sprowadza się zatem do przyporządkowania elementów treści nauczania poszczególnym stopniom szkolnym.

Kryteriami doboru elementów treści nauczania są [5]:

1. przystępność (łatwość opanowania),
2. wartość kształcąca,
3. niezawodność (pewność naukowa),
4. niezbędność dla dalszego uczenia się (wewnątrzprzedmiotowa i międzyprzedmiotowa),
5. użyteczność w działalności pozaszkolnej,
6. zakres programowy.

Wyróżnia się następujące wymagania:

- **konieczne (K)**, które obejmują umiejętności potrzebne do świadomego udziału w zajęciach szkolnych i wykonywania prostych zadań dydaktycznych. Są one ustalone tak, aby umożliwić uczniom korzystanie z nauczania, skuteczne uczenie się na danym poziomie kształcenia oraz kontynuowanie nauki na poziomie wyższym (spełnienie tych wymagań umożliwia² uzyskanie stopnia dopuszczającego),
- **podstawowe (P)**, które obejmują elementy treści: najbardziej przystępne, najprostsze i najbardziej uniwersalne, najpewniejsze naukowo i najbardziej niezawodne, niezbędne do dalszej nauki, bezpośrednio

użyteczne w pozaszkolnej działalności ucznia i wchodzące w skład podstawowego materiału nauczania (spełnienie tych wymagań umożliwia uzyskanie stopnia dostatecznego),

- **rozszerzające (R)**, które obejmują elementy treści: umiarkowanie przystępne, bardziej złożone i mniej typowe, w pewnym stopniu hipotetyczne, przydatne, ale nie niezbędne w dalszej nauce, pośrednio użyteczne w pozaszkolnej działalności ucznia (spełnienie tych wymagań umożliwia uzyskanie stopnia dobrego),
- **dopełniające (D)**, które obejmują elementy treści: trudne do opanowania, najbardziej złożone, twórcze i oryginalne, odległe od bezpośrednio użyteczności w życiu pozaszkolnym ucznia, jednak nie wykraczające poza obowiązujący program nauczania (spełnienie tych wymagań umożliwia uzyskanie stopnia bardzo dobrego),
- **wykraczające (W)** obejmują treści wyspecjalizowane ponad potrzeby głównego kierunku nauki szkolnej, twórcze naukowo, pozwalające rozwiązywać zadania problemowe w sposób niekonwencjonalny, ponadprogramowe (spełnienie tych wymagań umożliwia uzyskanie stopnia celującego³).

Naczelną zasadą formułowania wymagań jest ich realizm. Najważniejsze jest określenie wymagań podstawowych (w tym koniecznych), czyli tego, co uczeń powinien (w tym musi) wiedzieć i umieć. Wymagania ponadpodstawowe (rozszerzające, dopełniające i wykraczające) obejmują to, co uczeń może wiedzieć i umieć. Najtrudniej sprecyzować wymagania wykraczające, gdyż obszar osiągnięć ucznia jest wyznaczony jego indywidualnymi, niekiedy bardzo specyficznymi zainteresowaniami i sukcesami.

Ustopniowanie wymagań umożliwia kształcenie, które wspomaga rozwój umiejętności uczniów o różnych uzdolnieniach i zainteresowaniach. Natomiast ustalenie wymagań na jednym poziomie niesie dwojakie niebezpieczeństwo:

- „mocni” uczniowie osiągają poziom bez trudu i zwalniają uprzednie tempo rozwoju – gdy wymagania są dostosowane do uczniów „słabych”,
- „słabi” uczniowie osiągają poziom z bardzo dużym trudem, a niekiedy nie osiągają go wcale, zniechęcając się i zatrzymując w rozwoju – gdy wymagania są dostosowane do uczniów „mocnych”.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, 2007 rok (z późniejszymi zmianami).

² Szczegółowe warunki i sposób oceniania w danej szkole określa statut tej szkoły. Spełnienie wymagań koniecznych zmusza niekiedy do cofnięcia się do treści fizyki realizowanych na lekcjach przyrody w szkole podstawowej.

³ Stopień celujący otrzymują laureaci konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim oraz laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych w gimnazjach.